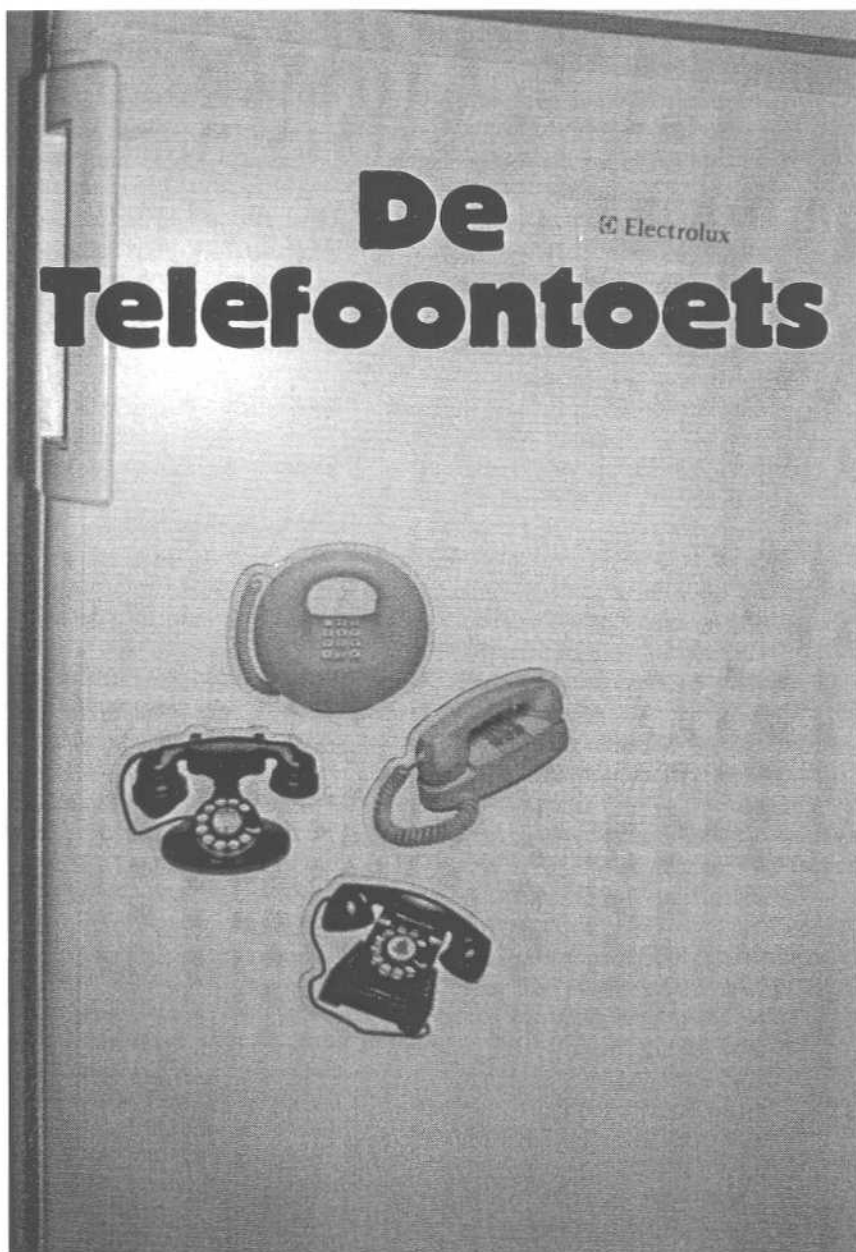

De presentatie van de taaltoets van het nieuwe Inburgeringsexamen dat nieuwkomers in het eigen land moeten afleggen, vond plaats op maandag 22 november in Breda. Aanleiding om dit bij het Baronie College te doen was zowel de opening van het aan de nieuwe eisen van de markt aangepaste gebouw van de Educatie als de actieve bijdrage die dit College aan de ontwikkeling van het examen geleverd heeft.

Zelfs minister Verdonk was gekomen. Voordat ze naar binnen mocht, plantte ze een tropische boom die in de Nederlandse grond moest gaan wortelschieten. Voor de heer Franken, voorzitter van het College van Bestuur, was dit een prachtige metafoor voor inburgeren: opnieuw wortelen in andere grond. En, zoals enkele omstanders terecht opmerkten, ook hier trad de minister kordaat op: meteen de hand aan en de voet op de schep. En dicht dat gat. Een plaatje van daadkracht.

In het programma waarin het examen gepresenteerd werd, stond 'daadkracht' dan ook centraal. Eerst de minister die het Nieuwe Beleid (weer eens) daadkrachtig schilderde. Vervolgens het Baronie College dat actief en met ondernemingszin op dat Nieuwe Beleid probeert in te spelen en tenslotte twee vertegenwoordigers van de drie instellingen die verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling van de gepresenteerde toets 'Gesproken Nederlands'.
Maar eerst de minister.

Het Nieuwe Beleid

De minister zette kort en helder het Nieuwe Beleid uiteen door het af te zetten tegen het oude, mislukte inburgeringsbeleid. Het aanbieden van 'voorzieningen' (dat wil zeggen, zorgen dat er een adequaat cursusaanbod is) helpt niet. Migranten moeten zelf actief bijdragen aan hun eigen inburgeren door zich het Nederlands eigen te maken en zich te houden aan de Nederlandse normen en waarden. Het trefwoord van het Nieuwe Beleid is: gedeeld burgerschap. Uiteraard ging de minister even langs de consequenties van dit Nieuwe Beleid voor de Educaties. Zij sprak daarover met de BVE-raad en het VNG. Die zagen het somberder in dan de minister nodig vond. Eigenlijk, vond zij, zouden alle Educaties moeten doen wat het Baronie College al heeft gedaan: kan-

sen pakken en niet in de rol van slachtoffer kruipen. Denk aan allerlei nieuwe 'markten': de combinatie van inburgeren met reïntegratietrajecten; het ontwikkelen van leermiddelen voor het thuis leren van het Nederlands; het samenwerken met bedrijven. En, er blijft een troostprijs: voor bepaalde groepen oudkomers (uitkeringsgerechtigden en vrouwen) blijven de gemeenten speciale aandacht houden en dus cursussen inkopen.

De verplichting die aan nieuw- én oudkomers wordt gesteld, is in het Nieuwe Beleid aangescherpt. Deelnemen is niet langer genoeg. Nee, je hebt pas aan je verplichting tot inburgeren voldaan als je het inburgeringsexamen met succes hebt afgelegd. De vijf kernpunten van het Nieuwe Beleid vatte zij als volgt samen:

- 1 De verplichting voor nieuw- en oudkomers om Nederlands te leren en kennis te nemen van de Nederlandse samenleving wordt in een wet vastgelegd.
- 2 De eigen verantwoordelijkheid van de inburgeraar staat centraal.
- 3 Je bent pas ingeburgerd als je voor het inburgeringsexamen slaagt.
- 4 De inburgeraar is vrij om zelf zijn cursus in te kopen of te organiseren.
- 5 De gemeente houdt haar spilfunctie.

Wie wil weten wat dit allemaal precies inhoudt en welke consequenties dat in de praktijk voor alle betrokkenen zal hebben, moet nog even wachten. Het gaat om beleid 'under construction.' In ieder geval heeft de minister met staatssecretaris Rutte afgesproken dat de Educatiegelden in 2005 gelijk blijven aan die van 2004.

Het Inburgeringsexamen

Spreekt over het Inburgeringsexamen kan tot enige verwarring leiden. In feite gaat het om twee toetsmomenten waarbij bij beide zowel Nederlands als Kennis van de Nederlandse Samenleving (KNS) getoetst worden. Het eerste toetsmoment ligt voor in het traject, als de potentiële nieuwkomer nog in het eigen land is. Op dat moment moet de kandidaat aantonen enige kennis van het Nederlands en van de Nederlandse samenleving te hebben. Wie die drempel niet haalt, komt er niet in. Feitelijk is er dan ook in het buitenland geen sprake van inburgeren, maar van het aantonen van bereidheid die nieuwe taal te leren en iets van het land te willen weten én van de aanwezigheid van voldoende hersens en vaardigheid om dat ook te kunnen. Je zou het een voorinburger-examen kunnen noemen, of selectie aan de poort, waarbij je een tijdelijke toegang wordt verleend.

Het echte Inburgeringsexamen wordt in Nederland afgelegd. Ook dit examen bestaat uit de onderdelen Nederlands en KNS. Er komt een centraal gedeelte en een praktijktoets die bij een exameninstelling moet worden afgelegd. Het gaat daarbij om gesimuleerde praktijksituaties waarin zowel lezen en schrijven als spreken en luisteren tijdens het praktisch bezig zijn, worden getoetst. De praktijksituaties zijn ontleend aan onderwijs, werk, overheidsinstanties, zorg, etc. Kortom, situaties waarin iedere Nederlander terecht kan komen en taal moet gebruiken. Ook een portfolio waarin bewijzen van iemands taalgebruik in praktijksituaties zijn verzameld, kan als 'praktijktoets' gaan fungeren. Voor KNS wordt een videoband ontwikkeld met een informatiepakket met foto's en cassettes. In het informatiepakket zitten ook vragen. Wie dit alles goed bestudeerd heeft, zal volgens de minister geen moeite hebben met de KNS-toets. De gebruikte taal in al dit KNS-materiaal ligt onder niveau A1.

Op het niet slagen voor het Inburgeringsexamen binnen een bepaalde tijd komen sancties te staan. Voor nieuwkomers betekent dat: geen permanente verblijfsvergunning. Oudkomers zouden kortingen op uitkeringen kunnen krijgen.

Wat in Breda gepresenteerd werd is de toets die in het buitenland moet worden afgelegd om aan te tonen dat er enige beheersing van het Nederlands is. De ontwikkeling van deze toets is zo ver dat hij kan worden 'getoond'. Aan de overige toetsen wordt nog gewerkt.

De Markt

Zoals gebruikelijk bij leden van dit kabinet was de minister enthousiast over de zegeningen van de 'Markt'. Ondernemingszin en ondernemerschap: daarmee red je het in het leven. Volgens de minister geldt dat ook voor de Educatie. Van de Markt wordt iedereen zelfs beter: door het zelf inkopen van een cursus kan de cursist meer 'maatwerk' afdwingen. Bovendien brengt het zelf inkopen de inburgering dichterbij de mensen. De minister prijst het Baronie College dat een programma heeft ontwikkeld waarmee men thuis met hulp van een DVD-speler en een ongeschoolde Nederlands sprekende, het Nederlands kan leren. Voor deze minister maakt het niet uit hoe en waar je Nederlands leert, als je maar voor het examen slaagt. Nederlands leren kun je overal, bij je buurman, op je werk, in de winkel of op straat desnoods.

Ver voor de in het programma vermelde eindtijd rondde de minister op een positieve en bemoedigende manier haar betoog af: haar Nieuwe Beleid (vat ik maar kernachtig samen) is goed voor alles en iedereen. Maar helaas schijnen ministers alleen maar tijd te hebben om te spreken en niet om te luisteren. Want ruim voordat de tweede spreker, mevrouw Wassing, lid van het College van Bestuur van het Baronie College, aan het vraagteken in de titel van haar verhaal: 'Laat de markt zijn werk doen?!' toekwam, verdween de minister met haar ambtenaren uit de feesttent die naast het vernieuwde gebouw was opgericht voor een feestelijke activiteitenweek. Dat een beleid, zei mevrouw Wassing, dat pas in 1998 is ingevoerd en dat de nodige tijd heeft gevraagd om te worden geïmplementeerd, nu al weer drastisch wordt veranderd, met ingrijpende consequenties voor de betrokken organisaties en de opgebouwde expertise, stemt niet vrolijk. Zij maakte een vergelijking met het reïn-

tegratiebeleid waarbij de oude structuren werden opgeruimd voordat de nieuwe bewezen hadden ook echt te werken. En nu de nieuwe niet blijken te werken, ... hebben we een probleem. Helaas was de minister weg. Op haar vieze schoenen van het boompoten. Ze had ze ook meteen weg kunnen gooien, maar kennelijk dacht ze hier wel aan het aloude spreekwoord: van oude schoenen en de dingen die voorbij gaan.

Hoe goed het Baronie College zich ook voorbereid heeft op de Markt, een vraagteken is volgens mevrouw Wassing wel op zijn plaats. Zijn onderwijs en zorg wel zaken waarvoor marktwerking past? Leidt het niet tot allerlei onbedoelde nevenwerkingen? Is de doelgroep wel in staat om de eigen verantwoordelijkheid voor het kiezen van een cursus te dragen? Zijn er wel voldoende middelen beschikbaar om alle plannen van het Nieuwe Beleid uit te voeren met behoud van kwaliteit? Het vraagteken in de titel bleek toch niet zo erg klein te zijn. Haar visie sluit aan bij die van de filosoof Ad Verbrugge die in zijn essay *GRENZEN AAN DE MARKT* (in: *Tijd van onbehagen, filosofische essays over een cultuur op drift*.) ook de nodige vraagtekens zet bij het Marktdenken. Maar de minister die de symboliek van het poten van een boom zo goed verstaan had, was al weg en kon niet reageren op dat vraagteken waarachter zo duidelijk een uitroepteken stond.

Chinese ambtenaren

Het hoogtepunt voor veel aanwezigen zal de presentatie van *GESPROKEN NEDERLANDS*, zijn geweest, de toets die in het eigen land moet worden afgelegd. Hoe ziet de toets eruit die aan de telefoon op een ambassade ergens in de wereld moet worden afgelegd? Voordat we dat mochten weten, kwam de heer Claessen van het CINOP ons geruststellend meedelen dat een Chinese keizer in 154 voor onze jaartelling al aan competentietoetsing deed. Om de beste ambtenaren te kiezen, werden potentiële kandidaten eerst in hun woonplaats met objectieve toetsen beoordeeld. De besten mochten meedoen aan een provinciale toets. Wie daar doorheen kwam mocht in de hoofdstad in een toets-

week meedingen naar een arbeidsplaats. Maar, wel eigen eten en drinken meenemen! De keizer zelf maakte de namen van de tien beste kandidaten bekend. 'Het kan dus nog veel erger', bedoelde de heer Claessen ongetwijfeld te zeggen, hoewel de parallel bijzonder treffend was. Gelukkig was de minister al vertrokken, want anders had zij hier wellicht een nieuwe blauwdruk van het CINOP voor 'Extra Nieuw Beleid' in gezien. Want wat stelt zo'n telefoontoets vergeleken met zo'n prachtige procedure nu helemaal voor!

Vervolgens stelde de heer Claessen tevreden vast dat er 'vandaag een nieuw tijdperk' begon. Vroeger was het meten van competenties aan plaats, datum en tijd gebonden. Nu niet meer. Op ieder moment dat de kandidaat kan en wil, kan hem of haar de maat genomen worden. Want wie dacht dat er aan de andere kant van de telefoon een goedwillende beoordelaar zat die binnen kantoor tijden de vragen stelde en de antwoorden beoordeelde, heeft het mis. Ook dit is een aspect van het nieuwe tijdperk: de computer stelt de vragen en beoordeelt ook het resultaat. Afgezien van het reizen naar de dichtstbijzijnde ambassade en de openingstijden van deze ambtelijke instelling, kan iemand dus dag en nacht het inburgeringsexamen afleggen. Je kon duidelijk merken dat de heer Claessen hier erg verheugd over was. Een Nieuw Beleid en een Nieuwe Tijd. Bijna poëzie, dat Nieuwe Tijdsdenken.

Gesproken Nederlands

Professor Dr. Bernstein van Ordinate (Zie www.ordinate.com voor meer informatie over deze organisatie en de testen die zij hebben ontwikkeld.) was nog niet geslaagd voor de toets GESPROKEN NEDERLANDS en sprak daarom in de taal die iedere Nederlander geacht wordt te verstaan: het Engels. Met behulp van een mooie en professionele powerpoint presentatie werd na een uiteenzetting over Ordinate en de door deze organisatie ontwikkelde testen (zie genoemde website) dan eindelijk 'de telefoontoets' gepresenteerd. Hij is ontwikkeld door Ordinate, het CINOP en Language Testing Services en is gerelateerd aan het in Nederland gebruikte Europese raamwerk (CEF).

Een kandidaat krijgt 50 taken: 12 zinnen herhalen, 14 korte vragen, 10 tegenstellingen geven, nog eens 12 zinnen herhalen, 2 korte verhalen vertellen. Als voorbeeld van een korte vraag werd gegeven: Drink je water uit een kopje of uit een krant?

De heer Bernstein lichtte het constructie- en valideringsproces uitgebreid en met veel plaatjes toe. De toets is nog in ontwikkeling, maar er zijn al zo'n 2000 taken waaruit voor iedere kandidaat opdrachten worden gekozen. De beoordeling gaat met behulp van spraakherkenning. Alle mogelijke antwoorden op de opdrachten zijn door Nederlands sprekenden met verschillende (regionaal, etnisch) achtergronden uitgesproken en vastgelegd. De computer vergelijkt het klankpatroon van het antwoord van de kandidaat met de opgeslagen antwoordvarianten. Vervolgens stelt de computer vast of er sprake is van een Nederlands woord én hoe correct en vloeiend het gezegd wordt. Stel dat de taak is: Jan heeft een vergadering om twaalf uur, maar hij komt om half een. Hoeveel komt hij te laat? Dan wordt niet alleen 'een half uur', maar ook 'dertig minuten' herkend als een goed antwoord. Bij elke taak is dus een 'netwerk van mogelijke correcte antwoorden'.

Wintertijd

Het is op dit moment te vroeg om te oordelen over de kwaliteit van de toets. De presentatie van de eerste gegevens en onderzoeksresultaten zien er veelbelovend uit. Het is in deze tijd ook niet meer te verwachten dat professionele toetsconstructeurs hun instrument niet goed zouden kunnen onderbouwen en verantwoorden. Iets anders is het of iedereen het met die onderbouwing en verantwoording eens zal zijn. Zoals in elk vakgebied spelen hier verschillende opvattingen en visies. De echte discussie zal dan ook wel komen als de onderliggende uitgangspunten en de verantwoording minder vluchtig worden gepresenteerd.

Naar mijn mening gaat aan de vraag of GESPROKEN NEDERLANDS een kwalitatief goede toets is, de vraag vooraf of een toets, een instrument dat past in een educatieve context, hier met deze

functie kan en mag worden ingezet. Kan een toets de beslissing om wel of niet toegelaten te worden in Nederland in voldoende mate rechtvaardigen? Pas als het antwoord daarop 'ja' is, wordt het interessant om te kijken of deze toets (met deze selectie van opgaven) voldoende valide is om zo'n beslissing te dragen.

Waarom zullen de kandidaten die de norm (welke trouwens?) bij GESPROKEN NEDERLANDS halen, verschillen van hen die hem niet halen? In ieder geval in het kunnen uitspreken van Nederlandse woorden bij het nazeggen van zinnen en het beantwoorden van simpele vragen. Maar scheid je daarmee schapen van bokken? Selecteer je daarmee immigranten die 'het beter' zullen doen bij het inburgeren? Voor mij blijft het de vraag of de drempel die wordt opgeworpen een adequate en te rechtvaardigen drempel is.

Toetsen zijn uitstekende instrumenten voor onderwijskundige beslissingen. En dat moeten ze naar mijn mening vooral ook blijven. Maar het gaat hier niet om een educatieve beslissing. Dat blijkt al uit het feit dat de opdracht tot de ontwikkeling en de financiering ervan niet komt van de minister van Onderwijs. Het is een minister van Justitie die hiervoor verantwoordelijk is. Met onderwijs heeft dit niets van doen. Behalve dan dat de deskundigheid die de afgelopen twintig jaar in de Educaties is opgebouwd, wordt afgebroken, wegbezuinigd om zo de Markt het werk te laten doen.

Eerst zal de boom die de minister in Breda plantte, moeten wennen aan de Nederlandse winter. Een winter die ook politiek is ingezet. Het is duidelijk dat de boom na dat wennen niet tot in de hemel groeien zal.

Ton van der Linden

De auteur is adviseur bij 't Weijde in Eck en Wiel